

O prijateljstvu in vojni ali ko knjige spregovorijo

On Friendship and War or When Books Speak

Nataša Markič

UDK 028.5:373.3

Ključne besede:

šolska knjižnica, OPB,
OPP NIS, knjige,
prijateljstvo, vojna

Izvleček

Šolska knjižnica je prostor, ki se ga v osnovi razume kot bralno zatočišče, prostor sprostitve, izvajanja medpredmetnih ur ali pa kot v našem primeru prostor tankočutnosti, razumevanja in miru. Z učenci različnih starosti smo se pogovarjali o prijateljstvu, vojni in načinih nudenja pomoči osamljenim in pomoči potrebnim zaradi naravnih nesreč oziroma vojne, ki jo povzroči človek.

Med knjigami, ki nas obkrožajo v šolski knjižnici, dobimo tudi takšne, kot je zapisano v poslanici ob 2. aprilu (leta 2022), ki zdravijo, tolažijo, navdihujejo in učijo. Moramo jih znati poiskati, prebrati in se o njih pogovoriti, da bolje razumemo razmere, dogajanja v naši bližini.

Abstract

The school library is a place that is essentially considered a reading sanctuary, a place of relaxation, of holding cross-curricular lessons or, as in our case, a place of sensitivity, understanding and peace. We talked with pupils of different ages about friendship, war, and ways of offering help to the lonely and those in need of help due to natural disasters or human wars.

The books that surround us in a school library also include ones that heal, comfort, inspire and teach, as was written in missive on 2 April (in year 2022). We must be able to find them, read them and talk about them, so we can better understand the circumstances and events around us.

Keywords:

school library, after-school care, children with SEN

UVOD

O branju in o pomenu in moči besed je bilo napisanega že veliko. Alenka Kepic Mohar je v svoji knjigi *Nevidna moč knjig: branje in učenje v digitalni dobi* (2021) zapisala, da je branje pogosto umik v samoto lastnega sveta, tudi pobeg iz realnosti /.../ (str. 11). Razvojno in z izkušnjami obogateno življenje pa o branju potrjuje naslednja misel: »Branje spreminja naše življenje, življenje spreminja branje,« je zapisala Maryane Wolf.¹ Besede imajo veliko moč, pomen in težo glede na okoliščine, v katerih se jih izreče, zapiše in tudi prejme. Moč besed je izjemna. »Izgovorjena beseda navdihuje množice, kliče k boju in svari pred uničevalnostjo, spodbuja k spremembam ter opozarja na nepravilnost.«²

Kot šolska knjižničarka se zavedam moči besede. Knjige v šolski knjižnici, ki so del frekventnega knjižnega fonda, so tu z razlogom.

Kot šolska knjižničarka se zavedam moči besede. Knjige v šolski knjižnici, ki so del frekventnega knjižnega fonda, so tu z razlogom. Njihova vsebina in izpovedna moč pridobita na pomenu v medpredmetnih urah, z uporabo v različnih natečajih, projektih, ob predstavitvi knjižnih novosti, razstavah ipd.

V nadaljevanju predstavljam dve dejavnosti, ki smo ju izvajali na šoli z različnimi učenci.

S prvo dejavnostjo smo spodbujali učence 2., 3. in 4. razreda, ki obiskujejo oddelke podaljšanega bivanja (v nadaljevanju OPB), k razmišljanju na temo prijateljstva, medtem ko so se z drugo temo, vojno tematiko, v šolski knjižnici spoprijeli učenci zaključenega razreda, ki obiskujejo osnovnošolski prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju OPP NIS).

SPODBUJAMO PRIJATELJSTVO

Že nekaj let zapored na naši šoli z učenci, ki obiskujejo OPB, sodelujemo v natečaju *Spodbujamo prijateljstvo*. Letos so bili v projekt vključeni učenci 2., 3. in 4. razreda. Prijateljstvo je vrednota, ki jo je treba negovati, razvijati in z njo rasti.

V letošnjem letu smo v projektu izhajali iz trenutnih aktualnih razmer, ki so nastale v naši neposredni bližini.

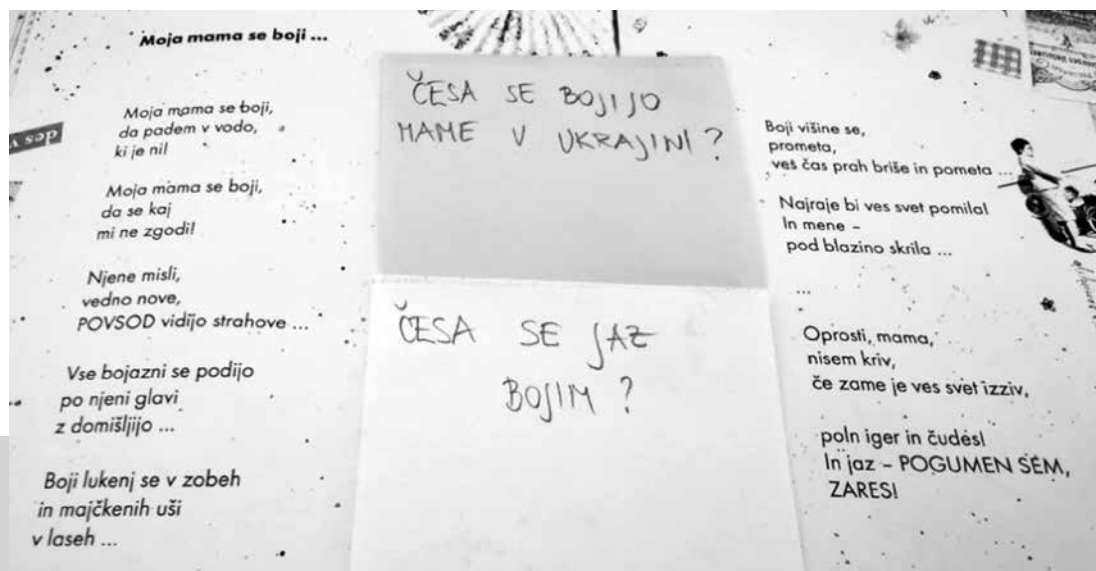
V 2. in 3. razredu so učenci prisluhnili branju knjige *Zajčkova hišica*³ ter se o njej pogovorili. Takoj so prepoznali naravno nesrečo ter prijatelje, ki so si med seboj pomagali. Sledilo je ilustriranje vsebine.

Slika 1: Ilustracije drugošolcev po prebrani zgodbi *Zajčkova hišica*

- 1 Ameriška profesorica Maryanne Wolf (1950) je ena ključnih raziskovalk procesov branja in pismenosti ter iz tega izhajajoče sposobnosti kritičnega razmišljanja. Pridobljeno 22. 3. 2022 s spletne strani <https://www.bukla.si/knjigarna/druzbene-vede/bralac-vrni-se-domov.html>.
- 2 Pridobljeno 22. 3. 2022 s spletne strani <https://www.mladinska-knjiga.si/knjige/biografije-resnicne-zgodbe-sporini/moc-besede>.

- 3 Štefan, A. (2020). *Zajčkova hišica*. 1. natis. Ljubljana : Mladinska knjiga. (Zbirka Velike slikanice).

Slika 2: Pesem *Moja mama se boji* z listki za razmišljanje o strahovih

Četrtošolci so poleg prej omenjene knjige spoznali še knjigo *Svetovni spori*,⁴ se o obeh knjigah pogovarjali in ju primerjali. V pogovoru, ki je sledil, smo ločili narave nesreče, ki niso neposredno odvisne od človekovega delovanja in nastajajo v naravi, ter vojne, ki jim botruje človek. Prizadeti ljudje, ki izgubijo dom, sorodnike ipd., potrebujejo pomoč, ki jim jo zagotovijo posamezniki in dobrodelne organizacije.

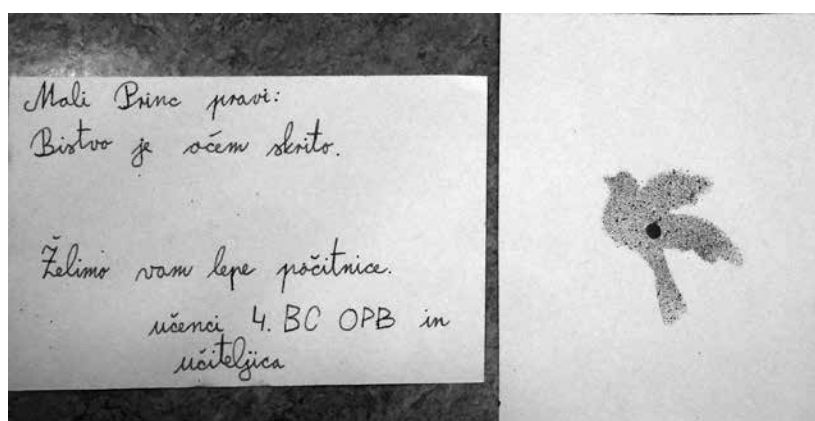
Za oblikovanje plakatov so učenci uporabili modro in rumeno barvo, ki sta barvi ukrajinske zastave. Poleg tega so se odzvali povabilu na šolskem radiu in pomagali pri zbiranju higienskih potrebščin, namenjenih v Ukrajino.

Že pred zimskimi počitnicami so četrtošolci izdelali voščilnice z motivom ptice (kot prinašalke miru) in jih podarili sovrstnikom na oddelku s prilagojenim programom, ki je sestavni del naše šole. Tako so spleтали niti prijateljstva.

POGOVOR O VOJNI

Pri razredni uri so se učenci kombiniranega oddelka 9./11. OPP NIS udeležili skupne, medpredmetne ure v šolski knjižnici oziroma v čitalnici. V uvodu jim je knjižničarka povedala, kaj vse praznujemo 21. marca (svetovni dan poezije, lutk, downovega sindroma, prvi pomladni dan). Ob prvem pomladnem dnevu ter svetovnem dnevu poezije so tako prisluhnili pesmi *Moja mama se boji* pesnice Barbare Gregorič Gorenc.⁵ Svoja razmišljanja o strahovih so zapisali na rumen listek (bojim se kač, pajkov, vojne, bolezni itd.) in na modrega, česa se bojijo mame in otroci v Ukrajini (smrti, lakote, bolezni, raket itd.).

Učenci so hitro razumeli barvno kombinacijo listkov in jo povezali z barvami ukrajinske zastave. Sledil je pogovor o trenutnih razmerah v naši neposredni bližini. Na sosednjih mizah in na okenski polici v čitalnici so bile razstavljene poučne in leposlovne knjige na temo prve in druge svetovne vojne ter 10-dnevne osamosvojitvene vojne v Sloveniji. »Kdor se ne spominja preteklosti, je obsojen na to, da jo bo

Slika 3: Voščilnice z motivom ptice

⁴ Spilsbury, L. (2018). *Svetovni spori*. Jezero : Morfemplus. (Otroci v našem svetu).

⁵ Gregorič Gorenc, B. (2009). *Z roko v roki*. 1. izd. Ljubljana : Viharnik.

Slika 4: Plakata učencev 4. OPB, ki sta nastala v projektu Spodbujamo prijateljstvo.

Slika 5: Poljudnoznanstvene in leposlovne knjige o prvi svetovni vojni

Slika 6: Poljudnoznanstvene in leposlovne knjige o drugi svetovni vojni

Slika 7: Poljudnoznanstvene in leposlovne knjige o slovenski osamosvojitveni vojni

ponovil« (George Santayana). Ko spregovorijo knjige, se podkrepijo besede iz pogovora. Pogovori o aktualnih temah, ki so težke, se nas dotaknejo, so neskončni, vedno znova odpirajo nova vprašanja. Postavljajo nas v vlogo, kjer moramo biti suvereni, mirni in besede podkrepiti s primeri iz zgodovine, knjige ter tako učence usmeriti na pozitivno razmišljanje in razrešitev trenutne krize.

V razmišljanjih in pogovorih z učenci smo nadgradili kritično mišljenje z ločevanjem med dejstvi in mnenji. Vojna je dejstvo, ki je objektivno in dokazano z begunci in različno povzročeno škodo, medtem ko so mnenja osebna, individualna in oblikovana glede na informacije, zapise in slike, ki jih prejemo prek različnih medijev (RTV, FB itd.). Med mnenji so se pojavljala: grozno, katastrofa, ubogi ljudje itd.

Navadno, izhajajoč iz zgodovinskih podatkov in dejstev, se vojne, ki terjajo življenja in povzročijo razno škodo, razrešijo kasneje za mizo v pogovoru vpletenih strani.

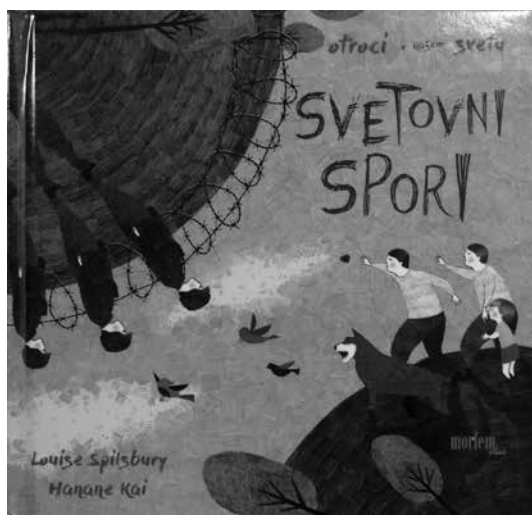
Sledilo je še branje knjige *Svetovni spori*.

Učenci so spoznali, kaj povzroči spore in kako se ti rešujejo. Ob medijskem poročanju in domačih pogovorih o vojni v Ukrajini so bili učenci zaskrbljeni. Nastale razmere so kljub pogovorom v razredu težko razumeli. Skupna in medpredmetna ura je s pomočjo vsebine poučnih knjig osvetlila odgovore na porajajoča se vprašanja učencev, njihove skrbi in dvome o nastalem položaju. Povedali smo, da na naši hitri cesti in avtocestah v Sloveniji ne vidimo

V razmišljanjih in pogovorih z učenci smo nadgradili kritično mišljenje z ločevanjem med dejstvi in mnenji.

Bralci smo v osnovi raziskovalci. S prebranimi knjigami si širimo svoje obzorje v domišljijem in realnem svetu.

Slika 8: Knjiga, ki je bila izhodišče pogovora o vojni

več ukrajinskih tovornjakov. Vidimo pa lahko osebne avtomobile in kombije z ukrajinsko registrsko oznako, ki prevažajo begunce proti Italiji in v nasprotni smeri pomoč za ljudi, ki so še ujeti na vojnih območjih. Učenci so zaradi svojih posebnosti, ki so jih zaznamovale v takšni meri, da se šolajo na oddelku s prilagojenim programom, izjemno empatični. Težke teme in vojne razmere v Ukrajini so se jih dotaknile, tako da so po svojih močeh tudi sami prispevali in pomagali pri šolskem zbiranju higienskih pripomočkov, namenjenih v Ukrajino.

Za ohranitev naroda v vojnem času in posledično v kaotičnih razmerah je treba hitro ukrepati. Na varno se spravi zaklade: knjige, slike ipd. Knjige so medij, ki sporoča, da je branje svoboda, nudi priložnost za sanje, odpira nov pogled na svet ... Knjige med drugim zdravijo, tolažijo, navdihujejo in učijo. Skupno uro so sklenile besede, ki nam jih je namenila kanadska poslanica ob 2. aprilu (v letu 2022), mednarodnem dnevu knjig za otroke. Naša iskrena želja je, da bi vrstniki naših učencev lahko varno in mirno zaspali v zavetju svojega doma ob dobri zgodbi.

SKLEP

Šolska knjižnica je prostor, ki ga lahko vsestransko uporabimo. Njeno bogastvo ni samo v opremi, je v knjigah. Te nagovarjajo različne starostne skupine bralcev, so lahko nagrajene ali pa samo izstopajo po vsebini, obliki, videzu in tako privabljajo poglede mladih raziskovalcev. Bralci smo v osnovi raziskovalci. S prebranimi knjigami si širimo svoje obzorje v domišljijem in realnem svetu. Slednjega je včasih dobro dodatno razložiti, osmisлити, nadgraditi. Temu smo sledili med izvedbo projekta Spodbujamo prijateljstvo in med pogovorom o vojni. Oboje smo dobro izpeljali, ker smo prisluhnili knjigam, ki so nam spregovorile ... (nas nagovorile in odprle vrata v razmišljanje).

Zapis o uri je objavljen na spletnem naslovu <https://www.os-ajdovscina.si/>. ●

Viri

- Gregorič Gorenc, B. (2009). *Z roko v roki*. 1. izd. Ljubljana: Viharnik.
- Kepic Mohar, A. (2021). *Nevidna moč knjig: branje in učenje v digitalni dobi*. 1. izd. Ljubljana: Cankarjeva založba (Zbirka Bralna znamenja).

- Spilsbury, L. (2018). *Svetovni spori*. Jezero: Morfemplus (Otroci v našem svetu).
- Štefan, A. (2020). *Zajčkova hišica*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).

Nataša Markič, dipl. geogr. in dipl. etn. in kult. antrop., zaposlena na Osnovni šoli Danila Lokarja Ajdovščina
Naslov: Osnovna šola Danila Lokarja Ajdovščina, Cesta 5. maja 15, 5270 Ajdovščina
E-naslov: natasa.markic@os-ajdovscina.si